

ՄԱՐԹԱ ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆ

ՀՀ ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության անչափահասների գործերով բաժանմունքի տեսուչ, ոստիկանության կապիտան, Հայ-Ռուսական (Սլավոնական) համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետի քրեական և քրեական դատավարության իրավունքի ամբիոնի հայցորդ

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԸ ԵՎ ՄԵՌԱԿԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բռնությունը հասարակության բարեկեցությանը սպառնացող հիմնական վտանգներից մեկն է: Երբ խոսքը վերաբերում է բռնությանը, երեխաները միանշանակ հանդիսանում են բնակչության ամենաանպաշտպան կատեգորիան: Նրանք առավել խոցելի են այն պատճառով, որ ֆիզիկապես չեն կարող պաշտպանվել, և նրանց գոյատևումը կախված է չափահասներից. նրանք ընդունակ չեն անմիջականորեն պաշտպանել սեփական իրավունքները: Դրա հետ կապված՝ երեխաները հաճախ են դառնում իրենց անձին և զարգացմանը հասցվող տարբեր ոտնձգությունների զոհ:

Հիմնախնդրի արդիականությունը հաստատվում է երեխաների նկատմամբ սեքսուալ բռնության, այդ թվում՝ անչափահասներին պոռնկության ներգրավվելու դեպքերի աճով:

Հայաստանում 2005-2009 թթ. գրանցվել է երեխաների նկատմամբ սեռական բռնության 99 դեպք, ինչը այլ երկրների համեմատ ցածր ցուցանիշ է, սակայն Հայաստանի համար՝ բարձր, ընդ որում՝ սրանք պաշտոնական տվյալներ են¹:

Աշխարհում անհավանական մասշտաբների է հասել մանկական սեքս-բիզնեսը: Գոյություն ունեն հանցավոր խմբեր, ընկերակցություններ, որոնք զբաղվում են մանկական պոռնկագրական տեսաֆիլմերի, նյութերի արտադրությամբ, իրացմամբ, տարածմամբ, ինչպես նաև անչափահասներին պոռնկության ներգրավմամբ՝ հաճախ նրանց դուրս տեղափոխելով երկրի սահմաններից դուրս: Շատ դեպքերում այս երեխաների ճակատագիրը անհայտ է մնում: Սրա հետ կապված երեխաներին սեքսուալ շահագործումից պաշտպանելու անհրաժեշտություն է ծագում, որն իր մեջ պետք է ներառի իրավապահ մարմինների և հասարակական կազմակերպությունների, զանգվածային լրատվամիջոցների և կրթական համակարգի համատեղ գոր-

ծունեությունը: Նախ և առաջ այդպիսի աշխատանքը պետք է ընդգրկի անչափահասների իրավական տեղեկացումը բռնության տարբեր ձևերի մասին: Այս նպատակով էլ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության տարածքային մարմինների անչափահասների գործերով տեսչությունը տարեկան երկու անգամ անցկացնում է զրույց-զեկույցներ միջնակարգ հանրակրթական դպրոցներում, ինչը, մեր կարծիքով, պետք է նաև ընդգրկվի ուսումնական ծրագրի շրջանակներում: Սակայն սա բավական չէ, և վերոհիշյալ տեսչությունը պրոֆիլակտիկ և դաստիարակչական աշխատանքներ է կազմակերպում ռիսկի խմբին պատկանող անչափահասների հետ՝

1. նախկինում բռնության ենթարկվածների,
2. հանցագործություն կատարած, բայց վարչական կամ հասարակական ներգործության ենթարկվելու հետևանքով քրեական պատասխանատվությունից ազատվածների,
3. համաներման հետևանքով քրեական պատասխանատվությունից ազատվածների,
4. մինչև քրեական պատասխանատվության տարիքի հասնելը հասարակության համար վտանգավոր արարքներ կատարածների,
5. թմրանյութեր կամ հոգեմետ նյութեր օգտագործողների,
6. ոգելից խմիչքներ օգտագործող անչափահասների,
7. վարչական կամ հասարակական ներգործության ենթակա իրավախախտումներ կատարողների,
8. ընտանիքից մինչև 16 տարեկանը լրանալը ինքնակամ հեռացող երեխաների,
9. մոլխաաղերով, մուրացկանությամբ կամ թափառաշրջիկությամբ զբաղվող և այլ հակահա-

սարակական կյանք վարող անչափահասների² :

Այսպիսով, երեխաների սեքսուալ անձեռնմխելիության պաշտպանությունը բարդ սոցիալ-իրավական խնդիր է: Երբ խոսքը վերաբերվում է չափահասներին, իրավական պետությունը պարտավորվում է պաշտպանել նրանց սեռական ազատությունը: Եթե չափահասների միջև սեքսուալ հարաբերությունները ատիպիկ են և արտասովոր, սակայն տեղի են ունենում երկկողմանի համաձայնությամբ և չեն խախտում երրորդ անձանց օրինական իրավունքները՝ պետությունը միջամտելու իրավունք չունի: Երեխաների հետ իրավիճակը այլ է.

1. նրանք կախում ունեն չափահասներից,
2. հաճախ երեխաները չեն գիտակցում նրանց հետ կատարվող գործողությունների իմաստը և նրանց «համաձայնությունը» կարող է ֆիկտիվ լինել,
3. հասարակությանը անտարբեր չեն վաղ սեքսուալ կոնտակտների երկարաժամկետ հետևանքները:

Այս իսկ պատճառով էլ, եթե օրենքը չափահասին պաշտպանում է սեռական հարկադրանքից, ապա անչափահասներին այն պաշտպանում է ցանկացած սեռական ոտնձգություններից և չափահասների կողմից շահագործումից:

Երեխայի սեռական անձեռնմխելիությունը օրենսդրությամբ պաշտպանված է: Անչափահասների սեռական անձեռնմխելիության դեմ հանցագործությունների թվին են պատկանում բռնաբարությունը, սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունները, սեքսուալ բնույթի գործողություններ կատարելը տասնվեց տարին չլրացած անձի հետ և անառակաբարո գործողությունները, ինչպես նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 262-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված տասնութ տարին չլրացած անձին պռնկությամբ զբաղվելու նպաստելը և պռնկագրական բնույթի համակարգչային ծրագրերի, կինոյի կամ տեսաֆիլմերի, նյութերի, պատկերների կամ պռնկագրական բնույթի այլ առարկաների ստեղծմանն անչափահասներին մասնակից դարձնելը (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 2 մաս):

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 138-րդ (Բռնաբարություն) և 139-րդ (Սեքսուալ բնույթի բռնի գործողություններ) հոդվածներով անչափահասների նկատմամբ սեռական բռնության ցանկացած ակտի կատարումը հանդիսանում է պատիժը ծան-

րացնող հանցանամբ: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 141-րդ հոդվածը քրեական պատասխանատվություն է սահմանում տասնվեց տարին չլրացած անձի սեքսուալ բնույթի գործողությունների կատարման համար և դրանով իսկ սահմանում է սեռական կյանքի սկզբի օրինական տարիքը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 142-րդ հոդվածի ընդլայնված մեկնաբանությունը, բացի հիմնական հասկացությունների անորոշությունից, ենթադրում է, որ մանկական «սեքսուալ հետաքրքրասիրությունը» անառողջ երևույթ է, որը առաջանում է միայն արտաքին ներգործությունների արդյունքում: Այս կարծիքը միանշանակ հակասում է ինչպես առօրյա փորձին, այնպես էլ հոգեբանության հիմունքներին: Ինչ վերաբերվում է անչափահասներին պռնկագրական բնույթի համակարգչային ծրագրերի, կինոյի կամ տեսաֆիլմերի, նյութերի, պատկերների կամ պռնկագրական բնույթի այլ առարկաների ստեղծմանը մասնակից դարձնելուն, ապա պետք է փաստել, որ վերջին տասնամյակում համաշխարհային համակարգչային ցանցի զարգացման արագությունը խոչընդոտում է այս պատժատեսակի դեմ պայքարին, և գրանցված դեպքերի թիվը աճում է, ինչի մասին վկայում են անչափահասների մասնակցությամբ պռնկագրական բնույթի էլեկտրոնային կայքերի բազմազանությունն ու ազատ մուտքը:

Քանի որ վերոհիշյալ հանցագործությունների մի մասը ոչ միշտ է ուղեկցվում բռնության գործադրմամբ, ապա ճիշտ կլիներ խոսել այնպիսի անօրինական գործողությունների մասին, ինչպիսին է սեռական չարաշահումը:

Համաձայն Մ.Գ.Շեխտերի՝ սեռական չարաշահումը՝ կախում ունեցող և անհաս երեխաներին հասարակությունում ընդունված նորմերը խախտող սեռական գործողություններին ներգրավվելն է, որոնք լիարժեք չեն հասկանում այդ գործողությունների նշանակությունը, ինչի հետևանքով ընդունակ չեն դրանց կատարմանը իմաստավորված համաձայնություն տալ³ :

Փաստացի ինչ է հայտնի այս հսկայական խնդրի մասին: Ո՞վ է հաճախ կատարում սեռական ոտնձգություններ երեխաների նկատմամբ: Ինչպիսի՞ն է երեխայի դերը այդ հանցագործություններում: Ինչպե՞ս պետք է արձագանքեն ծնողներն ու մանկավարժները նմանատիպ դեպքերին: Գիտության ոչ մի առանձին ճյուղ չի կարող միանշանակ պատասխաններ տալ այս հարցերին, առավել ևս

որ գոյություն ունեն մի շարք կեղծ պատկերացումներ և միջեր:

Միջ առաջին. սեռական ոտնձգությունները երեխաների նկատմամբ բացառիկություն են և հանդիսանում են հասարակության բարոյական փլուզման հատկանիշ: Իրականում այդ երևույթները միշտ գոյություն են ունեցել և հնագույն օրենսդրությունները փորձել են դրանց վերջ դնել հսկայական դրամային տուգանքների և այլ պատժատեսակների կիրառման միջոցով: Ներկայումս սեռական ոտնձգությունները երեխաների նկատմամբ բարոյական և իրավական տեսակետից քննադատվում են, բայց համաձայն վիճակագրական տվյալների՝ հաճախ են տեղի ունենում:

Միջ երկրորդ. սեռական ոտնձգությունների մեծամասնությունը կատարվում է անծանոթների կողմից: Իրականում դրանց մեծ մասը կատարվում են երեխային ծանոթ անձի կողմից, հաճախ՝ սեփական ընտանիքի ավագ անդամների կողմից:

Միջ երրորդ. բոլոր չափահասները, ովքեր սեռական ոտնձգություններ են կատարում երեխաների նկատմամբ, տառապում են հոգեկան խանգարումներով: Իրականում մանկամուլների (մարդիկ, որոնք հակված են երեխաների հետ սեռական հարաբերությունների) թիվը այդքան էլ մեծ չէ: Տարօրինակ է, բայց դրանց մեծ մասը կայուն հոգեկան կառուցվածք ունեցող, ամուսնացած և երեխաներ ունեցող տղամարդիկ են:

Միջ չորրորդ. երեխաների նկատմամբ սեռական ոտնձգությունները մեծամասամբ կատարվում են սոցիալապես անապահով, կրթության ցածր մակարդակ ունեցող և ոչ լիարժեք ընտանիքներում: Իրականում դրանք տեղի են ունենում հասարակության կրթության և եկամուտների տարբեր մակարդակ ունեցող շերտերում:

Միջ հինգերորդ. պատմելով իրենց նկատմամբ կատարած սեռական ոտնձգությունների մասին՝ երեխաները ստում են և ցանկալի են ներկայացնում որպես իրականություն: Իրականում մանկական պատմությունները իրականության և երևակայության բարդ «ձուլում» են, դրանք արհամարվելը նույնքան անխելամիտ է, ինչքան ամբողջովին, իբրև իրականություն, ընդունելը:

Միջ վեցերորդ. երեխաներն ու դեռահասները չափահասների կողմից սեռական գալթակղման անմեղ գոհեր են և պասիվ օբյեկտներ: Իրականում որոշ վաղ զարգացած երեխաներ իրենք են դրդում

և խրախուսում չափահասներին սեռական կոնտակտի կատարմանը: Երբեմն դա տեղի է ունենում ենթագիտակցաբար, երբեմն էլ՝ բավականին գիտակցված:

Այսպիսով, վերլուծելով վերոգրյալը՝ երեխաների և անչափահասների նկատմամբ կատարվող սեռական ոտնձգությունները կանխելու նպատակով պետք է մշակել անհրաժեշտ կանխարգելիչ և պրոֆիլակտիկ միջոցառումների ցանկ, որը բաղկացած է 2 մասից.

1. քրեախրավական պրեկենցիա (քրեական օրենսդրության փոփոխությունները),
2. պրոֆիլակտիկ միջոցառումների իրականացում:

Քրեական օրենսդրությունը որպես անչափահասների դեմ ուղղված հանցագործությունների հետ պայքարի միջոց

Անհրաժեշտ է հետևել Ռուսաստանի Դաշնության օրինակին և խստացնել անչափահասների նկատմամբ սեռական ոտնձգությունների կատարման համար քրեական պատասխանատվությունը:

Մասնավորապես՝ ՌԴ քրեական օրենսգրքի 131-րդ հոդվածի 2-րդ մասի «դ» կետը (բռնաբարություն, որը կատարվել է ակնհայտ անչափահասի նկատմամբ) փոփոխությունների արդյունքում վերածվել է նույն հոդվածի 3 մասի «ա» կետի, որի համար նախկինում չորսից տասը տարի ազատազրկման փոխարեն նախատեսվում է ութից տասնհինգ տարի ժամկետով ազատազրկում: Ինչպես նաև նախկինում 3-րդ մասի «վ» կետը (բռնաբարություն, որը կատարվել է 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ) վերածվել է նույն հոդվածի 4-րդ մասի «բ» կետի, որը նախատեսում է ազատազրկում տասներկուսից քսան տարի ազատազրկում՝ որոշակի պաշտոններ կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից քսան տարի ժամկետով զրկելով:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 138-րդ հոդվածով նախատեսված բռնաբարության կատարումը անչափահասի նկատմամբ պատժվում է ազատազրկմամբ չորսից տասը տարի ժամկետով, իսկ 14 տարին չլրացած անձի նկատմամբ՝ ութից տասնհինգ տարի ժամկետով ազատազրկմամբ:

Նույն ձևով վերակառուցվել է նաև ՌԴ քրեական օրենսգրքի 132-րդ հոդվածը:

Ինչ վերաբերում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

141-րդ հոդվածին, ապա ակնհայտ 16 տարին չլրացած անձի հետ սեռական հարաբերությունը կամ սեքսուալ բնույթի այլ գործողություններ կատարելը պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից երկուհարյուրհիսունապատիկի չափով կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, իսկ ծանրացուցիչ հանգամանքները հոդվածում իսպառ բացակայում են:

ՌԳ օրենսդիրը 2009 թ-ի հուլիսի 27-ի փոփոխություններով քրեական օրենսգրքի 134-րդ հոդվածը համարել է 3 մասերով և խստացրել պատժատեսակները: Հարկ է նշել նաև այն, որ ո՛չ նախկին, ո՛չ էլ գործող օրենսգրքը այս հանցագործության կատարման համար որպես պատժատեսակ տուգանք չի նախատեսել: Նոր փոփոխությամբ՝ ծանրացուցիչ հանգամանքներ է համարվում սեռական հարաբերությունը սեքսուալ բնույթի այլ գործողությունների կատարումը ակնհայտ 14 տարին չլրացած անձի հետ, որը պատժվում է երեքից յոթ տարի ժամկետով ազատազրկմամբ, մինչև տասը տարի ժամկետով որոշակի պաշտոններ կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով կամ առանց դրա, կամ մինչև երկու տարի կալանքով կամ առանց դրա: Նույն հոդվածի 3-րդ մասը՝ յոթից տասնհինգ տարի ժամկետով ազատազրկում, մինչև տասնհինգ տարի ժամկետով որոշակի պաշտոններ կամ որոշակի գործունեությամբ զնաղվելու իրավունքից զրկելով կամ առանց դրա, կամ մինչև երկու տարի կալանքով կամ առանց դրա պատիժ է սահմանում ակնհայտ տասներկու տարին չլրացած անձի հետ սեռական հարաբերության մեջ մտնելու և սեքսուալ բնույթի այլ գործողություններ կատարելու համար: 4-րդ մասը՝ տասներկուսից քսան տարի ժամկետով ազատազրկում, մինչև քսան տարի ժամկետով որոշակի պաշտոններ կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով կամ առանց դրա, կամ մինչև երկու տարի կալանքով կամ առանց դրա պատիժ է սահմանում 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված արարքների կատարման համար մի խումբ անձանց կողմից, նախնական համամաձայնության գալով կամ կազմակերպված խմբի կողմից:

Հոդվածը նախատեսում է նաև անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատման հանգամանքը, եթե նա կատարել է տվյալ հոդվածի

առաջին մասով նախատեսված արարքը և պարզվել է, որ այդ անձն ու իր կողմից կատարած հանցագործությունը այլևս դադարել են հանրության համար վտանգավոր լինելուց՝ տուժողի հետ ամուսնություն հաստատելու միջոցով:

Մեր կարծիքով՝ ՀՀ օրենսդիրը ևս պետք է գնա այս ճանապարհով և խստացնի պատիժը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 141-րդ հոդվածով նախատեսված արարքի համար:

ՌԳ քրեական օրենսգրքի 135-րդ հոդվածը վերակառուցվել է 134-րդի անալոգիայով, և խստացվել է քրեական պատասխանատվությունը անառակաբար գործողություններ կատարելու համար, և բացակայում է անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու որևէ հիմք: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 142-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ ակնհայտ տասնվեց տարին չլրացած անձի նկատմամբ անառակաբար գործողություններ կատարելը, օրենսգրքի 140-րդ կամ 141-րդ հոդվածով նախատեսված հանցանքների հատկանիշների բացակայության դեպքում, պատժվում է տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկից չորսհարյուրապատիկի չափով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով, իսկ երկրորդ մասը առավելագույնը երեք տարի ժամկետով ազատազրկում է նախատեսում առաջին մասով նախատեսված գործողությունների բռնություն գործադրելով կամ դա գործադրելու սպառնալիքով կատարելու համար:

ՌԳ քրեական օրենսգրքում կատարված փոփոխությունները անչափահասների մասնակցությամբ պոռնկագրական բնույթի նյութերի և առարկաների պատրաստման, տարածման համար նախատեսել են պատիժ ազատազրկման տեսքով՝ երկուսից ութ տարի ժամկետով, իսկ նույն արարքի կատարումը երեխայի ծնողների, կամ մինչև 14 տարին լրացած անձի նկատմամբ կամ մի խումբ անձանց կողմից, կամ նախնական համամաձայնությամբ պատժվում է երեքից տասը տարի ժամկետով՝ մինչև տասնհինգ տարի ժամկետով որոշակի պաշտոններ կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով:

2009 թ-ի դեկտեմբերի 27-ի թիվ 377 ՌԳ օրենքով նախատեսվում է ևս մեկ փոփոխություն, այն է՝ անչափահասների սեռական անձեռնմխելիության դեմ կատարած հանցագործության համար դատապարտված անձի նկատմամբ պայմանա-

www.lawinstitute.am

կան վաղաժամկետ ազատումը կարող է կիրառվել նրան նշանակված պատժի 3/4 փաստացի կրումից հետո:

Այսպիսով, քրեական պատասխանատվության խստացումը կարելի է դիտել որպես անչափահասների դեմ ուղղված սեռական հանցագործությունների կանխման միջոց:

Հայաստանի Հանրապետությունը 1992 թ-ին միացել է «Երեխաների իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիային և, խիստ մտահոգված լինելով մանկավաճառության, երեխաների մարմնավաճառության և մանկական պոռնոգրաֆիայի նպատակներով երեխաների միջազգային մաքսանենգ փոխադրման նշանակալի և աճող ծավալներով, 2005 թ. փետրվարի 28-ին վավերացրել է 2000 թ-նի մայիսի 25-ին Նյու-Յորք քաղաքում ստորագրված «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի՝ «Մանկավաճառության, երեխաների մարմնավաճառության և մանկական պոռնոգրաֆիայի մասին» կամընտրական արձանագրությունը:

Անչափահասների դեմ ուղղված սեռական հանցագործությունների կանխման և պայքարի գործում մեծ է «Սեռական շահագործումից և սեռական բնույթի բռնություններից երեխաների պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի դերը, որը բացվել է ստորագրման համար 2007թ. հոկտեմբերի 25-ին և ուժի մեջ է մտել 2010 թ. հուլիսի 7-ին. այն հանդիսանում է երեխաների նկատմամբ սեռական բռնության դեմ պայքարում ԵԽ կարևոր իրավական գործիքներից մեկը: Հայաստանը 8-րդ երկիրն է, որ ստորագրել է այս կոնվենցիան: Կոնվենցիայի նպատակներն են՝

- ա) երեխաների սեռական շահագործման և սեռական բնույթի բռնությունների կանխարգելումը և դրանց դեմ պայքարը,
- բ) սեռական շահագործումից և սեռական բնույթի բռնություններից տուժած երեխաների իրավունքների պաշտպանությունը,
- գ) երեխաների սեռական շահագործման և սեռական բնույթի բռնությունների դեմ ներպետական և միջազգային համագործակցության խթանումը⁴:

Կոնվենցիան ևս նախատեսում է անհրաժեշտ օրենսդրական կամ այլ միջոցների ձեռնարկումը՝ ապահովելու, որ երեխաները տարրական և միջնակարգ կրթության ընթացքում ստանան սե-

ռական շահագործման ու սեռական բնույթի բռնությունների հետ կապված վտանգների, ինչպես նաև ինքնապաշտպանության միջոցների մասին տեղեկություններ, որոնք հարմարեցված են նրանց զարգացող կարողություններին: Անհրաժեշտության դեպքում, պետք է ծնողների հետ համագործակցությամբ տրամադրված այդ տեղեկությունները տրվեն սեռական բնույթի հարցերի վերաբերյալ տեղեկատվության առավել լայն համատեքստում, և հատուկ ուշադրություն դարձվի վտանգավոր, հատկապես նոր տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների օգտագործման հետ կապված իրավիճակներին⁵:

Սեռական հանցագործությունների կանխմանն ուղղված պրոֆիլակտիկ աշխատանքում հիմնական խնդիրը հասարակության գիտակցության, բռնության աղբյուրի գիտակցման բարձրացումն է, կրթական ծրագրերի անցկացումը, ինչպես նաև՝ երեխաների պաշտպանությունն ու օգնությունը ճգնաժամային իրավիճակներում: Լիարժեք պրոֆիլակտիկ գործունեություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ է մանկավարժների, հոգեբանների, ծնողների և իրավապահ մարմինների համատեղ և համաձայնեցված աշխատանք: Ինչպես վերը նշվել էր, ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության տարածքային մարմինների անչափահասների գործերով տեսչությունը պրոֆիլակտիկ դաստիարակչական աշխատանքներ է իրականացնում ռիսկի խմբին պատկանող անչափահասների հետ, ինչպես նաև սեռական ոտնձգությունները վերջիններիս նկատմամբ կանխելու նպատակով շատ կարևորում է պաշտպանությունը երկրորդական դեպքերից՝ հայտնաբերման և բացահայտման միջոցով:

Որպես անչափահասների նկատմամբ սեռական բռնության գործադրման կանխման մեթոդ՝ կարելի է դիտել նաև վիկտիմիոլոգիական (գոհաբանական) պրոֆիլակտիկան՝ միջոցներ, որոնք ուղղված են անչափահասների անվտանգ կենսակերպին և հանցագործության գոհ դառնալու ռիսկի նվազմանը: Անչափահասների դեմ ուղղված սեռական ոտնձգությունների ռիսկի նվազման համար նշանակություն ունի հասարակական կարգի ապահովումը այն վայրերում և այն ժամերին, որտեղ և երբ դրանց կատարման հավանականությունը մեծ է:

Վիկտիմիոլոգիական պրոֆիլակտիկայի

www.lawinstitute.am

հիմքում առաջնային դեր են խաղում վիկտիմիոլոգիական և սեռական դաստիարակությունը: Վիկտիմիոլոգիական դաստիարակությունը կայանում է հավանական գոհի ինքնապաշտպանման տեսական և գործնական հիմունքներում, էքստրենալ իրավիճակների գնահատման և խուսափման որոշակի հմտությունների զարգացման մեջ և այլն⁶:

Սեռական դաստիարակությունը գործընթաց է, որը ուղղված է անձի հատկանիշների մշակմանը, որը թույլ է տալիս անցկացնել սեփական սեռական նույնացում և մշակել մարդու անհրաժեշտ վարքը հակառակ սեռի ներկայացուցչի հետ կենսագործունեության բոլոր փուլերում⁷: Այսպիսով,

վիկտիմոլոգիական պրոֆիլակտիկական երկարատև գործընթաց է, որն իր մեջ ներառում է սոցիալական, տնտեսական, բժշկական դաստիարակչական և կոմպլեքսային միջոցների փոխգործություն:

Այսպիսով, կարելի է փաստել, որ անչափահասների նկատմամբ սեռական բռնության գործադրումը և շահագործումը, անչափահասների մարմնավաճառությունը, մանկական պոռնոգրաֆիան չնվազող երևույթներ են և որոշակի սահմաններ չեն ճանաչում ո՛չ աշխարհագրական, ո՛չ մշակութային կամ սոցիալական տեսակետներից, ինչով և պայմանավորված է այս հիմնախնդրի արդիականությունը:

¹ Տե՛ս <http://hetq.am/am/society/serakan-brnutyun/>.

² Տե՛ս ՀՀ ՆԳՆ 08.08.1996թ. թիվ 633 հրաման:

³ Տե՛ս Детство идеальное и настоящее. Под ред. Слободской Е. Р. Новосибирск: Сибирский Хронограф, 1994. С. 189.

⁴ Տե՛ս «Սեռական շահագործումից և սեռական բնույթի բռնություններից երեխաների պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա

⁵ Տե՛ս «Սեռական շահագործումից և սեռական բնույթի բռնություններից երեխաների պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիա

⁶ Տե՛ս Волкова Т. Виктимологическая профилактика. Требуется обучение правилам безопасного поведения.

Российская юстиция. 2003. №1. С. 69.

⁷ Տե՛ս Резер Т. М. Медико-социальные подходы к организации полового воспитания и сексуального образования. Социологические исследования. 2003. №1. С. 104.

РЕЗЮМЕ

Несовершеннолетний и сексуальное насилие

Статья посвящена проблеме сексуального насилия над детьми, вовлечения последних в занятие проституцией, изготовлению материалов и предметов с порнографическими изображениями несовершеннолетних, мерам предотвращения и предупреждения совершения половых преступлений в отношении последних, ужесточению уголовной ответственности за их совершение. Представлены некоторые мероприятия, совершаемые отделом по делам несовершеннолетних полиции РА, с целью предотвращения повторных случаев половых посягательств в отношении несовершеннолетних. Также в качестве меры предотвращения применения сексуального насилия над детьми рассмотрена виктимологическая профилактика.

SUMMARY

Infants and sexual violence

The Article is devoted to a problem of sexual violence over children, involving it in engaging in prostitution, to manufacturing of materials and subjects with pornographic images of infants, to measure of prevention and the prevention of fulfillment of sexual crimes concerning the following, to toughening of a criminal liability for their fulfillment. Some actions made by department on affairs of infants of police RA, for the purpose of prevention of repeated cases of sexual encroachments concerning infants are presented. Also as a measure application prevention of sexual violence over children preventive maintenance is considered victimology.